

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

A lelkipásztori gond régi kipróbált eszközeiről.

Felolvasta a szerző a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi értekezlet szatmári közgyűlésén.

(Folyt. és vége.)

3. Harmadik főeszköze volna a lelkipásztori gondozásnak az *egyházi fegyelem* gyakorlása. Ez is ős keresztyéni szokás. Az első ker. gyülekezetek nagy szigorúsággal gyakorolták. A középkori hierachia visszaélt vele. A reformáció visszavezette eredeti ős alakjára. A Heidelbergi Káté el is mondja, milyen módon kell gyakorolni? Nevezetesen „oly módon, hogy Krisztus parancsolatjából azok, kik a ker. névvel nem ker. tudományt vallanak s nem ker. módon élnek, minekutána néhány izben atyafiságosan intést kaptak és tévelygéseikkel s bűneikkel fel nem hagynak: a gyülekezetnek vagy az ez által e czélből megbizottaknak bejelentetnek, És ha ezek intésére sem hajtanak semmit, ezek kirekesztik őket a szent sákramentomoktól való eltiltással a keresztyén gyülekezetből, Isten pedig a Krisztus országából. De viszont, ha valóságos megjobbulást ígérnek és mutatnak fel, mint a Krisztusnak és az egyháznak tagjai ismét visszafogadtatnak.“ (85. kérd.)

Énekes könyvünk a 115. dicséret 3. versében ugyan ezt röviden így fejezi ki:

„A kik pedig eltévedtek,
Rossz életre vetemedtek,
Térítsd, fedjed hasznos intéssel,
És ha szives kérésednek
Megvetvén a bűnt, engednek,
Légy azok iránt kedvezéssel.

Számtalan példát tudnék felhozni arra,

hogyan ezt az egyházi fegyelmet magyar protestáns elődeink egészen a legujabb időkig gyakorolták és ebben az irányban a lelkészt a presbyteriumok meg a világi előljárók is hathatósan támogatták. A vallás erkölcsi élet tisztaságára a polgári hatóságok kiváló figyelmet fordítottak. Pl. Nagy-Bánya város főtisztviselői 1578-tól kezdve 1711-ig, a most is olvasható formula szerint hivatalba lépések alkalmával arra esküdtek, hogy „mindeneknek előtte teljes tehetségökből az isteni tiszteletre viselnek gondot és annak utána a várost, melytől Isten által erre a gondviselésre hivataluk vagyon, tehetségök szerint az igaz bevett törvények szerint igazgatják.“ A gyűléseket minden ünnepélyesebb alkalommal imádsággal kezdték. A biblia a tanács asztalán állott folyvást. Egy ilyen szép példány ma is meg van az egyház levéltárában. Világosan rá van nyomtatva aranyos betűkkel „Civitas Nagy-Bánya.“ Vannak aztán a régi jegyzőkönyvben ilyen határozatok: „In communi congregatione senatus et communitatis conclusum est: Hogy e vasárnapi és egyéb ünnepnapoknak megszentelése Istennek számára jobb módjával observaltathassék, a városnak öreg kapui ünnepnapokon, azon egy nap, estig le ne bocsáttassanak, hogy lóval, szekérrel ki s be ne járjanak“ (1640. jun. 5.) Van a többek között ilyen is! „Sütő Jánosné a tanács — mert hűtös urával, öreg urával az az apósával is gorombán bánik, azokat szidja, becsmérli — az eperjesi kőnek a piacon háromszor való körülhordozására, a pellengéren való megveretésre és a városból való örökös kiűzetésre ítélte.“ (1658. aug. 16.) Piskolti Pétert a

közgyűlés, a tanács ellen mondott „sótalan” szavaiért arra büntette, hogy a hóhér pallossa feje felett megforgattassék, annak jeléül, hogy a halált is megérdemelné; ezen kívül még két hétig eccléziát is tartozott követni. Az ekkléziát önként követők névjegyzéke egész hosszú sorozatot tesz ki az egyház régi jegyzőkönyvében még a jelen század elejéről is. Mind ez arról tesz bizonyosságot, hogy noha a régi szigorú egyházi fegyelmet és a világi hatóságok drákói szigorát a mai humánus korban már visszaohajtani ninesen okunk: mindazáltal a bűneikkel közbotrányt okozók fenytését a polgári hatóságokra hagyván, az erkölcsök javítására a szeretetből folyó intézkedések mellett valamelyes egyházi fegyelmet is jó volna az egyháznak gyakorolni.

Természetesen ez nehéz dolog. Nem is kérem, hogy most döntsünk felette. De hangsúlyozom, miszerint hajdan hatalmas eszköze volt ez is a lelkipásztorkodásnak, és tisztelettel indítványozom, hogy valamely korszerű, lehetőleg szelid, de mégis hatásos egyházi fegyelem létrehozása felől igyekezzenek a jövő értekezlet javaslatot tenni.

A felsőbaranyai egyházmegye már megpróbálta a felekezetenkívüliség ellen védekezni. Ez a veszedelem bekövetkezhetik nálunk is, itt a tiszántúli kerületben is. Ott van az a hazai ifjúságot és általa a jövő nemzedéket fenyegető bűn, melynek meggátlására az ugynevezett „*fehér-keresztgyűlés*” alakult. Ott van az iszákosság vétké, melyet némelyek a „*kék-keresztgyűléssel*” igyekeznek orvosoltatni. Ott a fenyegető szektáskodás, szocializmus, anarchizmus, melyek elébb mint a paradicsomi kígyó csak susogva, de meglehet, hogy nemsokára, mint a vipera, már sziszegve támadják meg egyházunk testét. Jó lesz a védő orvoszerekről gondoskodni idejében, míg a mérges fulánk erős sebesüléseket nem okoz. Azokat a „keresztgyűléteket” én nem tartom sem nevéknél, sem gyengeségöknél fogva hozzánk valónak. Kipróbált eszközöknek sem mondhatom. De, hogy valamit tenni kell e téren a mi egyházunknak is, azt elismerem.

4. Negyedik régi kipróbált eszköz gyanánt ajánlom az *imádkozásra és munkálkodásra való buzditást*. Krisztus urunk maga is, apostolai is, az őskeresztény egyház hívei is, a reformáció bajnokai is hathatós példát mutattak erre. Nálunk is megvan

a szép jelszó: „*imádkozzál és dolgozzál.*” erre tanítjuk a gyermekeket meg az ifjakat az iskolában. Ezt gyakoroljuk a templomban. Az én ötven évi tapasztalatom szerint is meg van erre a fogékony-ság a mi népünkben. De nem felesleges a jövő nemzedék számára ébren tartani a figyelmet! Gondoskodni kell róla, hogy egyházunknak minden tagja tudjon és szeressen imádkozni, mikor templomba nem mehet is, tudjon és szeressen énekelni a templomban, temetéseken s otthon házában is.

Olyan természetesnek tartom én ezt, hogy fel sem hoztam volna, ha okaim nem volnának rá. Hanem hát vannak. A többek közt a *Kis Tükör* ezimű vallásos irányú néplapban legközelebb Keeskeméti István „*Felfordult világ*” ezimű cikkében ezt volt alkalmam olvashatni: Vannak e hazában olyanok, kik a hazaszeretetet és egyházhoz való hűséget kizárólag a magok erényének hirdetik, azokat pedig, kik az imént említett hazafias és egyházas eselekedetet, t. i. az imádkozást sürgetik, bolondoknak és hazasárulóknak gyalázzák és az evangéliom erős hirdetésétől és az életben való értékesítésétől mindenféle rémes mesékkel akarják az embefeket elriasztani. Ugyan kérem, mit gondolhat az a szegény földműves ember vagy az a kegyes özvegy asszony, a ki ilyenfélét olvas rólunk? mert ez tudvalevőleg éppen a tiszántúli egyházkerület, meg az erdélyi vezérferfiak eljárására ezélez. Bizonyynal azt hiszi, hogy Debreczen meg Kolozsvár mai napság már olyanná lett, mint Zsodoma és Gomora volt, csak a kénköves eső hiányzik még, hogy eltemesse. Azonban talán megvigasztalódik, ha olvassa alább a teendőket e képpen: Fel tehát a munkára! Imádkozzunk és dolgozzunk! Terjeszszük egyebek közt a „*Kis Tükört*” mint az evangéliom szellemének e szerény eszközét. Hozza meg mindenki azt az áldozatot, hogy vasárnaponként járja el azokat, a kik még nem fizettek elő s beszélje rá őket az előfizetésre. Isten látja lelkem, nem akarok komoly dologból tréfát üzni, de önkéntelen eszembe jut, hogy íme, miként bujik ki a szeg a zsákból? Bizony kérem, egy-egy ilyen vasárnap, mikor mindenki elindulna előfizetőket gyűjteni pl. Debreczenben és hazaszerte, karácsonynak is beillenék.

Ugyanezen lap 36. számában ezt ol-

vasom: „Mindenfelé üresedni kezdenek a templomok, mindenfelé szaporodik a hitetlenek száma, a kik az Isten előtt átallanak térdet, fejet hajtani, de annál buzgóbban térdet hajtának a Baálok előtt, t. i. a világi kincs, dicsőség és testi örömök előtt. Káromkodást minden uton, sarkon és hajlékban bőven lehet hallani, de imádságot még a templomban is keveset. Sőt még olyan lelki atya is van, a ki az imádkozás ellen alkalmas és alkalmatlan időben iszonyú dühösen fel szokott szólalni, de a cáromkodás ellen még nem emelte fel szavát. A nép igazi jóakaróit a hatalmasok üldözik, a nép pedig elhagyja őket, hanem követik az ámitókat. Eppen mint Illyés idejében a prófétákat megölték, a hamis prófétákat pedig követték stb. stb. De hol van a hétezer ember? Mi, a Kis-Tükör olvasói vagyunk egy-kétezeren. Nem kellene más, minthogy minden olvasónk legalább négy ujjat nyerjen meg a szent ügynek és együtt van az a legyőzhetetlen sereg. Tehát bátran, fel a munkára, a diadal a miénk!” Persze! mert akkor a kétezerhez gyűlne még $2 \times 4 = 8$ ezer, és lenne 10 ezer előfizető.

Az imádkozásra és munkára való buzditásnak ez a módja, legszelidebben szólva, tulságos tulzás. Az illető minden bizonynyal úgy tesz, mint a gyermek, a ki elmondja, hogy megverték, de nem mondja: miért? Olvasói pedig nem ismerik azokat a lapokat, melyekben el van mondva az egész ügy, a mire czéloz. És ez bizony baj. Nem az ellen szólt az a hivatott egyházi férfiú, hogy a tisztelt ifju tanár urak, imádkoznak, hanem az ellen a mód ellen a milyen módon imádkozásukkal tüntetni akarnak, holott idvezítő urunk arra int, hogy mikor imádkozunk, ne tegyünk úgy, mint a képmutatók.

Mi azonban az értekezleten tehetünk valamit az imádkozás ügyében. Tagadhatatlan, hogy olyan forma házi istentiszteletek, mint régen voltak vagy mint az angoloknál ma is vannak, nálunk magyaroknál nincsenek vagy legalább ritkák. Énekelni különösen a művelt osztályhoz tartozók a templomban sem igen szoktak, sokan azért, mert nem tudják énekeinket, sokan amiatt, mert, kivált a nők, imádságos könyvvel jönnek a templomba, mint a katolikus nőtől látják. Ismerek zeneértő református nőket, kik dalolni igen szépen tudnak, de énekelni

absolute nem. Az sem nagyítás, hogy bár a biblia ma több háznál megvan, mint régenten volt, de sokkal kevesebben olvassák, mert más könyvek tetszetősebbek. Arról is őszinte vallomást tehetünk, hogy a világi tantárgyak miatt iskoláinkban sem szoknak rá úgy az énekekre a gyermekek, mint régebben szoktak. Az éneklésről azért szólok itt, mert én az éneket szintén imádságnak fennszárnyaló imádságnak tartom.

Távol van tőlem, hogy baptizmusra vagy nazarénizmusra vezethető kegyeskedést és vándor evangélisták vezetése alatt tartandó háziisteniszteleteket ohajtsak. Hanem megjegyzem, hogy én láttam minden farizeuskodástól mentes nyilvánulásait a kegyességnek. Pl. gyermek koromban boldogult apámmal, anyámmal s testvéreimmel minden szombaton és ünnepek szombatján este keresztyén tanítást olvastunk, a bibliát én munkától szabad óráimban meg esténként háromszor keresztül olvastam, Voltak falunkban halotti virasztók, hol a férfiak a lelkész és tanító vezetése alatt vagy a nélkül is meghatóan énekeltek; karácson szombatján meg ó év utolsó estéjén az ifjuság a toronyban szépen énekelt és az egész falu hallgatta. Pap koromban voltam jegyváltásokon, lakadalmokon, halotti torban, hol az ebédet vagy vacsorát énekléssel imádsággal kezdtük. Ismerek egyházakat, hol karácsonyesti kántálással a fiatalság husz-harmincz forint értékű holmit gyűjt össze az egyház javára.

Nagyon jól tudom, hogy a hol ilyen szokások nincsenek, bajos volna s talán nem is egészen kívánatos behozni, mert mint az őskeresztyén szeretetvendégségek elfajulhatnak, de felemlítettem csupán azért, hogy egyfelől az evangelizálást sürgető tanár urak, vegyenek tudomást róla, miszerint szoktak a Tiszántúl is imádkozni, másfelől Eröss Lajos kartársunk és a puritánismust néha talán szerfelett is hangoztató társai ne tartsanak minden ilyenfélét veszedelmesnek. Sőt teszek erősebb vallomást is. Én Nagybányán egy új harang megszálltatásának ünnepélyét *harangszentelésnek* neveztem, holott avatásnak mondhattam volna, de egyfelől katolikus testvéreink előtt jónak láttam hangoztatni, hogy a mi istentiszteletünk is szent és templomainkat, harangjainkat imádsággal mi is felszenteljük, ha szentelt vízzel meg nem hintjük is; másfelől azt mondom,

hogy hiszen míg templomi énekünkben ezt hangoztatjuk: „Szent e hely, legyenek szentek, kik e házban megjelentek“ addig nincs okunk a szentelés szótól óvakodni. Voltam továbbá házszenelésen és mondtam beszédet, imát s nem tapasztaltam, hogy hitelveinkkel ellenkezésbe jöttem volna. Tartottam halotti beszédet egy távolban elhalt ifju emlékére. Ezt requiemnek lehetne mondani; de úgy gondolom, hogy ha ugyanezt Rudolf trónörökös meg Kossuth Lajos emlékére megeselekedtük, miért ne tehettem volna meg egy szomorú szülei házaspár vallásos lelke megnyugtására? Tovább megyek. Nálunk Nagy-Bányán szokásban van az ugynevezett emlékharangozás. Egy-egy kedves halott halála emléknapiján kegyeletből meghuzatjuk a harangokat, ha az illetők kívánják s megfizetik a harangdíjat. A temető halottak estélyén különösen a vegyes házasok mi nálunk is kivilágítják. Konfirmáció alkalmával a templomot felzöld-ágazzuk, felvirágozzuk. Imádkozunk a templomban a bányák nevenapján a bányászokért, a mi bizony olyan mise forma! De szolgáljon ezekre nézve mentségemül, hogy mindezeket a szokásokat én már megerősödve találtam ottan. Még tovább megyek. Brassóban ott voltam a református templom szentelési ünnepélyén. Ott meg, míg a nép begyülekezett, egy egész zenekar hegedült, trombitált és nem botránkozott meg rajta senki.

Fődolog, hogy hitünk és eselekedeteink zsinórmértékével, a szentírással, ellentétbe ne jöjjönk és ne tartsunk olyan sokat magunkra, mintha csak a mi véleményünk volna helyes. A tapasztalás arra taníthat, hogy a vallás inkább szív, mint az ész dolga. Az éneklés meg az imádkozás a szív követelménye. Igyekezzünk azért erre tanítani és minden lehető alkalommal buzdítani nemesak összesen a gyülekezeteket, hanem különöbben az egyes hiveket is. Katholikus testvéreinknek nagy ereje rejlik abban, hogy az uri imádság mellett más imákat is ad az egyes hivek ajkaira, melyeket az anya már kis korában beleesepegtet a gyermekbe és az megtartja emlékezetében azokat mindhaláláig, mert folytonosan ismételteti.

Hát mi hogyan állunk e tekintetben? Ugy, hogy az uri imádságon kívül nincs egyetlen olyan imádságunk sem, a mit kiki egyformán tudna könyv nélkül. Va-

lahány ház, annyi szokás! A hány iskola annyiféle imádságot hallunk benne! úgy, hogy ha elakad a gyermek, a pap se tudja kiigazítani. Ha panaszkodik előttünk valaki, hogy elfelejtette reggeli, esteli vagy úrvaesorai imádságát, nem tudjuk emlékezetébe visszaidézni, mert mi magunk másat tanultunk. Ekképen aztán megtörténik, hogy az olvasni nem tudó ember nem tud imádkozni a templomon kívül és nem akad, akitől régi imáit megtanulja az olvasni tudó pedig csak akkor imádkozhatik, ha nála a könyv.

Ugyanazért én azt gondolnám, jó volna valami egyöntetűsége törekedni, olyan formán, mint az énekes könyvvel a hogy vagyunk. Pl. készíthetne az egyetemes konvent egy olyan egyetemes használatra való konfirmációi kis kátét, melyben legalább egy emberöltő idejére való szép kis imádságok lennének, és azokat kellene aztán a jövő nemzedéknek az iskolákban megtanítani s általánosakká tenni lehetőleg, mint az énekeket. Ez nem könnyű ugyan: de hasznos lenne.

A munkásságra szoktatásról is szóltam. Arra nézve szerény indítványom az volna, hogy igyekezzenek a lelkésztársak a hol lehet, a házi iparnak valami nemét a tanítóval vagy tanítókkal egyetértőleg meghonosítani.

5. *A betegek látogatása, foglyok vigasztalása s javítása, gyermekágyból fölkelő nők imádkoztatása szintén régi és kipróbált eszközei a lelkipásztori gondnak.*

Olvastam egyházi lapjainkban ezikkeket arról, hogy a betegek úrvaesoráztatása nem illik be református egyházi szervezetünkbe. Ezekkel nem érthetek egyet. Én elviszem az úrvaesorát minden beteghez, ahova hinak egész készséggel, akkor, a mikor ő óhajtja. Nem tartanám lelkészhez illőnek megtagadni a haldoklótól a lelki vigaszt és bűnbánatra való alkalmat. Megható eseteket láttam már, melyekben lehetetlen vala nem éreznem, minő megnyugtató volt a betegre nézve az a tudat, hogy a bűnbecsánat és örök élet felől biztatást nyert. Elismerem, hogy nagy népességű egyházainkban ez a szokás egyáltalában nem honosítható meg, mert egykét lelkész azt meg nem győzné, de ebből nem következik, hogy ott is el kell hagyni, a hol már meg van honosodva. A foglyok látogatását, vigasztalását s lehető javítását természetesen csak az a lelkész

folytathatja, a kinek lakóhelyén egyházak vagy feyházak vannak. A gyermekágyból fölkelő nők a mi vidékünkön csak a többi hivekkel együtt szoktak templomba menni, Dunán túl láttam azt a szokást, hogy templom után még bemennek külön a paphoz és ott is imádkoznak, hálát adva a jó Istennek a szerencsés felgyógyulásért. Elég szép szokásnak találtam, de nálunk ugy látszik, nélkülözhető.

6. A vallásos estélyek, ifjusági egyesületek, éneklő karok, olvasó körök, jótékony ezélu táncmulatságok, gyermek isteni tiszteletek, temetkezési társulatok, takarékmagtárak, hitelszövetkezetek és több ilyenek felől, valamint a vallásos füzetkék terjesztéséről csak röviden jegyzek meg egyet-mást.

Ezeket a belmisszió hivei Budapestén s talán itt-ott másutt is jószerencsével felkarolhatják. Nem is mondom, hogy ne cselekedjék! Csak tartsanak kellő mérsékletet, s ne mondják azt, hogy ahonnan ilyenek felől ők a Hajnából vagy az Uj-Óramutatóból nem értesültek, ott semmi élet és munkásság nincsen. Mert például iparos ifjusági kör, nőegyesület, éneklő kar, olvasó kör, temetkezési társulat, hitelszövetkezet s más efféle Szatmáron is van, Nagy-Bányán is, másutt is akár hány helyen. A szegények, árvák ügyének elfogása, gondviselése, felruházása nekünk is csakugy szívünkön fekszik, mint nekik és meg is tesszük a magunk kötelességét ezen a téren, a magunk körülményeihez képest szintugy mint ők. Avagy nem tudnak semmit Budapestén a debreczeni ispotályról, a hódmezővásárhelyi szeretetházról, a szatmári nőegyesület működéséről, a nagy-bányai nőegylet munkaházáról, szegények házáról, kisedővóiról s más efélékről? Ne bizzák el azért magokat és gondolják meg a következőket. Nevezetesen 1. azt, hogy a mi Budapestén vagy Kolozsváron szükséges és lehetséges, arra nincsen szükség mindenütt, sem lehetőség nincsen sok helyen. Ujabb időben a fővárosba került az egész országból a reformátusság jó nagy része. Azokkal a vidéki egyházak gyengültek, fogytak mind népességben, mind anyagi erőben. Ott hát sokat ki lehet vinni, a minek a szükségét érzik. Ne csudálkozzanak, ha mi talán gyengébbeknek láttatunk. 2. Vegyék gondolóra, hogy azok a mindenféle ezimen és ezélra alakuló egyesületek mind azzal

kezdik, hogy tagsági díj kell, helyiség kell, fűtés, világítás stb. Ez pedig bizony sok pénzbe kerül. Mit tegyen a szegény református pap, mikor egyre-másra kapja a sok felhívást, hogy ide is adjon, oda is adjon a szeretet nevében, holott ő rajta meg éhező rongyoskodó családján nem könyörül csak a domesztika, melyre az ő szegény hivei duzzogva adják a krajezárakat? 3. Hogy a vallásos iratok, lapok terjesztése sem könnyű ám! falu helyen azért, mert nincs pénz, városon azért, mert kaszinók, olvasókörök, könyvtárak vannak. Pl. én terjesztem egyebek közt a Arvaházi Naptárt s a könyvtár haragszik érte. Miért avatkozom az ő szakmájába. 4. Hogy a szeretet-munkák gyakorlásában a protestáns egyház a humanitás kedvéért kiadta kezéből a fonalat, átvette tőle a társadalom s most már bajos ám visszanyerni. Megalkottuk a többek közt a nőegyleteket ug, hogy valláskülömség nélkül legyenek tagjai a jó lelkek. Most már nem könnyű, sőt talán nem is volna kívánatos szétválasztani a felekezetek kedvéért a jótékony intézményeket. Legyünk azért békességben egymással. Ugy lesz velünk is a jó Isten segedelme.

*

Az elmondottakat összegezve, szerény indítványaim ezek:

1. Óhajtsuk, hogy a lelkész hiveit, mint jó pásztor megismerhesse. E ezélből a túlságosan népes egyházak külön parochiális körökre osztandók.

2. Kivánjuk, hogy a lelkipásztor a szeretet munkáinak gyakorlásában példaadó legyen. E végett a kis egyházak lelkészeinek anyagi helyzete sürgősen javítandó.

3. Szükségesnek látunk bizonyos egyházi fegyelmet behozni. Ily ezélből javaslat tételre értekezletünk egy bizottságot küld ki.

4. Felhívjuk a lelkipásztorok figyelmét arra, hogy hiveiket az imádkozásra és munkásságra buzdítani igyekezzenek. Egyházkerületi és konventi hatóságunkat pedig tisztelettel kérjük, hogy az egyöntetű liturgiai szabályok megállapításánál majd terjeszse ki gondját olyan konfirmációi kis káté és magán imádságok készíttetésére, melyeket az egész magyar református egyházban olyan általánosan használhasanak, mint a közönséges énekes könyvet.

5. A betegek látogatását és urvaesoráztatását a körülményekhez és viszonyokhoz képest gyakorlatban tartani óhajtsuk.

6. Az evangelizáció és belmisszió újabban sürgetett eszközeiről a jövő értekezleten kívánunk táncskozni.

Gergely Károly.

A theológiai akadémiák egyesítéséről.

Nem ötletszerűleg foglalkozom itt e kérdéssel, hanem a tényleges helyzet ösztökélt arra, hogy erről beszéljek. Mindenfelé hangzik a vészkiáltás: theologusaink száma évről-évre rohamosan fogy! Ha ez így tart tovább is, némely akadémiánkon több lesz a tanárok, mint a tanulók száma. Ez a helyzet egyébiránt, ha csak az osztályokat nézzük, ma már Debreczenben is előállott; éppen abban a hittani intézetben, a mely régi idők óta a többi akadémiák felett *számban is* mindig uralta a helyzetet. Itt az *első* évre 8 ifju iratkozott most be. Majdnem mindenik tanárra csak egy hallgató esik. Ugy tudom! hogy Kolozsvárt kivéve, másutt sem kedvezőbb a helyzet. Erdemes-e tehát ilyen körülmények közt, oly nagy költséggel, ennyi lokális érdekű hittani intézetet fentartani...? Feleljen meg a felvetett kérdésre a tényleges helyzet. Előbb-utóbb ugyanis a körülmények fognak majd bennünket oda kényszeríteni hogy az egyesítést megcselekedjük. A mai viszonyokat mérlegelve, bátran állítjuk, hogy a két Tisza és Duna-melléknek egy-egy; viszont Erdélynek teljesen elegendő volna egy hittani intézet. Csak győzzük le a partikulárizmust s ne féljünk olyan nagyon attól a centralizácziótól... a gyengébb fél engedjen az erősebbnek s éppen azért az legyen az egyesített theol. akadémia helye, a mely már multjánál, hivatásánál s központi fekvésénél fogva is legalkalmasabb erre: ilyen pedig csakis Budapest és Debreczen lehet!

Megtörténhetik, hogy sokan azt vetik fel az itt propagált kérdéssel szemben, hogy a helyzet e tekintetben idővel még jobbra fordulhat s theol. akadémiáink *ismét* benépesedhetnek. Valóban merész fántázia kell hozzá, a ki még ma is ilyen illúziókban ringatja magát...! Meg kell csak szüntetni az okot, — mondják némelyek — s akkor önmagától megszűnik az okozat is. Már a legközelebbi zsinaton is egyesek az 1881-ki zsinatnak a lelkészválasztásnál megszigorított eljárásában keresték az elnéptelenedés okát s a budapesti zsinat csakugyan meg is tágította a szoros köteleket és adott a választásoknál szabadságot tulleget... és ime mégis azt tapasztaljuk, hogy ezen idő óta még sokkal feltűnőbb a létszám apadása.

Hogy tehát a jelenlegi helyzet e tekintetben kedvezőbbre forduljon csakis egy esetben lehetne kilátás; nevezetesen, ha a lelkészek szigorú anyagi helyzetén nem holmi időleges és aprólékos dotációcskák, hanem az 1848: XX-ik t. cikknek teljes és tökéletes életbeléptetésével segítene a magyar állam. Ez az idő, ez az ígéret országa pedig még ma nagyon messze van! Addig pedig, míg a lelkészek helyzetén alaposan javítva nem lesz, nem akad elég vakmerő vállalkozó ifju, a ki olyan pályára lépjen, a hol magának a mindennapi kenyérnek megszerzése is *a véletlen esélyeknek* van kitéve.

Van ugyan még egy remedium, a melyhez menekülve, theol. akadémiáinkat *ismét* be lehetne *némileg* népesíteni; és ez: *a lelkészképzésnek alacsonyabb fokra való leszállítása*. Némileg, mondom, mert ma már a tanítói pályára is sokkal szívesebben lép bárki, a meny nyiben, az állam felügyelete által, nemcsak jobban van biztosítva az itt-ott csekélyebbnek látszó fizetés is, de kecséget ott szolgálati érdem jutalmául a korpótlék és nyugdíjképesség is.

Természetesen, sokaknak szemében valami horribilis dolognak tűnhetik fel, hogy most, midőn már csaknem minden pályán több-több képzettséget köve-

telnek, éppen a lelkészi pálya legyen az a hely, a hova csekélyebb ismerettel s kevesebb tudással menekülhetnek az ifjak. Az igaz, hogy ez aztán teljesen degradálná a lelkészképzés színvonalát s leszállítaná idővel lelkészeinket arról a magas piedesztáljáról a tudományos képzettségnek, a melyen pedig eddig tisztességgel megállotta ki-ki a maga helyét. De hát számoljak le az adott helyzettel is. Vagy adjunk tisztességes megélhetést biztosító fizetést, vagy pedig ha ezt nem akarjuk, akkor szállítsuk le a lelkészi pálya iránt támasztott magasabb követelményeket. A kinek kebelében a szív még el nem fásult egészen, lehetetlen, hogy meleg részvétellel ne nézze azokat a derék ifju Timotheusokat, a kik hosszú, kínos vergődés után, belépnek ma valamelyes ekklesiába, hogy a mostoha és nehéz viszonyok közt, mint lesznek *idő előtt* ridegekké, elfásultakká és közömbösekké saját egyházuk ügyei iránt is, megátkozva még azt a pillanatot is, a midőn megfogamzott lelkökben az a gondolat, a mely őket egy hosszú és küzdelmes pályára készítette, hol az élet sivársága, a megélhetés nehéz gondja és az emberek megfoghatatlan rosszakarata, teljesen kiöl keblökből minden nemesebb idealizmust és föld rögéhez köti a magasabb szárnyalásra elhívott lelket! Ha kevesebb követelménnyel állunk elé majd velök szemben, nyugodtabban tűrik nehéz sorsukat is; de meg nem kell a pályán *évekig* vergődniök, míg révparthoz érhetnek.

Ha annak a biztosan bekövetkező esetnek nem akarjuk tehát kitenni magyar ref. egyház-egyetemünket, hogy e jelen helyzet *évekig* még fenmaradván, theol. akadémiáink teljesen elnéptelenedjenek, esetleg egészen megüresedjenek; vagy centralizáljuk azokat, vagy pedig szállítsuk le a lelkészképzés színvonalát. Hogy miben és mennyire, erre nézve még csak propoziciót sem merek most tenni, attól tartva, hogy a kárhoztatás köve esik majd szegény fejemre, kit pedig, e kérdés felvetésénél, egyedül egyházam jövőjéért való aggodás és saját lelkészársaim helyzete iránt érzett meleg részvét vezérelt. „A kinek füle vagyon a hallásra, hallja!“ Ebredjünk fel már valahára s lássuk meg a setétségben ülőket is!

M. F.

Klerikális-e vagy katolikus?

A „*Magyar Állam*“! Nem az a, minden magyar szívet megdobbantó, a Kárpátok hegykoszorújától övezett, négy folyam-öntözött hazában lakó, minden nyelvű, vallású és fajú emberek egy törvény alatt élő nagy *politikai társadalma*, hanem az ily című klerikális pol. napilap f. évi okt. 7. — 229. — száma akadt véletlenül kezembe. Ebben „Gedeon“ vezérezikkező „*Klerikális-e vagy katolikus*“ felirattal, nehezteli az általánossá vált *klerikális*, — követeli a *katolikus elnevezést*; korholja a *katolikus indifferenzizmust*; jajong a *liberális Magyarország* sorsa felett, aminek megtartását a jövő ezredév alatt, egyedül a papok. — t. i. az *ök kizárólagos katolikus politikájától* feltételezi. A tárgyalás tetszetős alakban és menetben könnyen elérhetné czélját, amire tulajdonképp irányozva van: alapos megtévesztéssel, a papi uralom hálójában megfogni, a még meg nem tévedt, vagy kiábrándult ker. lelkeket is; azokat pedig, akik már ott vergődnek — meggyőzni sorsuk Isten szerint való — igájuk gyönyörűsége- és terhük könnyű voltáról stb.... teremteni egy másik közepkört, mely a papi uralmat visszaállítva, rájuk Eldoradó, — de a ker. tudomány és élet tisztaságára ismét

oly végzetes, miként az emberiségre rendkívül megalázó lenne.

De hát „más juhaim is vannak nekem, akik nem ez akorból valók” — Jan. 10: 16 —; „akik eljönnek napkeletről, nyugot, észak és délről és az Isten országában letelepednek” — Luk. 13: 29 — s „a beszédből megismerik az igazat, vagy a hamisat.” — Mat. 12: 37. — Arról meggyőződve lehetünk ugyan, hogy a lelki kevélyeket, kivált még ha — a legönzőbb uralom megtartásáért is — az *isteni tudás és hatalom tekintélyébe* burkolóznak, miként a római papság, a mióta a hierarkhia rendszerét megalkotta, de különösen 1870 óta, amikor a *csalatközhatlansággal*, amaz isteni tudást és tekintélyt fejének — pápájának tulajdonává tette s róla az egész *papi osztályra* átszarmaztatja: — nem lehet meggyőzni szörnyű tévedésükről, amely embernek isteni tökélyt tulajdonítván, — az emberistenlés keresztyéntelenségében kéjeleg. Nem azért tehát, hogy a „falra borsó-hányás” áldatlan és meddő munkájával foglalkozzunk, hanem hogy azokat, akik a keresztyénség közügye iránt még birnak érzékkel és óhajtkák a világosságot, — a világosságra elvezethessük, vagy abban megtartsuk; azokat pedig, kik a klerikálizmus uszályát tartva — a ker. szabadságot lenyűgöző helyzetben tévelyegnek — ha lehet — megalázó helyzetükből kiszabadítsuk: igyekszünk a *klerikálizmus* és *katholicizmus* igaz értelmét és jelentőségét adni.

Azon meghatározása „Gedeon“-nak, hogy a *klerikális* elnevezés alatt „*papi-, papsághoz szülő pártot lehet és kell csak, érteni*” — egészen helyes; de midőn ezt az elnevezést csak azokra tartozónak mondja, „akik a papot és papságot tüskön-bokron követik még akkor is, ha hitetlenségbe, engedetlenségbe, vagy gyámoltalan együgyűségbe süllyed . . . mert előttök főczél a klérus érdeke”: önelvtagadásba esik; mert ha „a katholicizmus öngyilkosság nélküli politikai elve, hogy a hatalom Istentől van és nem a néptől, habár azok, kik a hatalom kezelésével megbíznak, erre a nép által választatnak meg”; ha elismeri is, hogy „a hatalom Istentől a nép jólétének előmozdítására adatott”. — tehát *nem a nép van a hatalomért, hanem a hatalom a népért*; de ez „a világi hatalom mindenben tartozik engedelmességni az isteni törvényeknek” ezeket az *isteni törvényeket azonban a klérusban személyesíti* — látnivaló, hogy fogalomzavarban van, s a czél alárendeli az eszköznek.

A *czél* — szerinte is: „a nép jólétének előmozdítása” az Istentől adatott hatalom törvényei szerint, mely hatalom képviselőit a „nép választja.” De hát éppen e szép elvnek — akxiomának — mond ellent a római papság egész szervezete és működése, amelyet *nem a nép választ*, hanem önmaga alkotja magát, s teszi nemzetközivé, a világot beölelővé; de nem azért, hogy a keresztyénség krisztusi elveit kövesse és vigye át az életbe, hogy a közszereket kötelékével kapcsolva össze a különböző nyelvű, foglalkozású, nemzetiségű és hazájú embereket, egy isteni nagy családba, egy földi istenországba egyesítse, — ami volna a keresztyénség legvégsőbb — *katholikus* czélja; hanem hogy e föld minden országán és nemzetén uralkodó hatalmat gyakorolhasson — az ő róm. kath. egyháza „politikai elve” szerint . . . levén az egyedüli, az *isteni hatalom leteleményese és végrehajtója* — a *római kath. papság*, a gyűjtő névvel úgynevezett — *klérus*; amelyet mint fejében — a pápában esalhatatlant, „tüskön-bokron követni” tartozik a nép, még akkor is, ha ez

a papság nem áll példányként követhető színvonalon, mert ezt így szabják ki: „az egyetemes egyház hite, kánonai, fejének — a *hit és erkölcsök dolgában megmásíthatlan határozatai*.”

Erkölcsök dolgában megmásíthatlan határozatok! Nem tűnik fel „Gedeon” előtt e kifejezésben: az *emberi elhatározás és életnyilatkozat szabadsága ellen* elkövetett káromlás s a lehető legnagyobb zsarnokság? mely megsemmisíti az egyént, az egyén cselekedeteinek erkölcsi értékét: aki pedig Isten által a Jézus-Krisztusban „*szabadságra hivatott*,” a ki nem tartozik többé „a törvény igája alá;” akinek érzenie kell, hogy „a mit vet, azt aratja.” — Gal. VI. rész.

Ezen a Krisztus által szabadságra hivatott ember és keresztyén jogának ellenében áll a r. kath. papság szervezetében feneklő az az elbizakodottság, amelylyel önmagát „*kizárólag katolikus*” nak nevezi és tartja; de amelyet mi határozottan elutasítunk és szánakozással azt mondjuk: „A ki láttatik magának valaminek lenni, holott semmi; az ilyen embert, az őmaga gondolatja csalja meg;” — Gal. VI: 3. — „Ne hivattassatok mestereknek!” — Uat. 23: 8. — Nézzetek az alázatos Krisztusra, a ki „*tanítványai lábát megmosta*” — János 13: 12. — Az a papság, amely önmaga állítja magának, az isteni fény — és hatalmi kört és abban mereven meg — is akar maradni: nem Krisztust követő keresztyén tanító, — *nem katolikus papság*, hanem uralkodni akaró *osztály* — *Klerus*, mely a népet „tüskön-bokron” vezeti és azok, a kik követik — *Klerikálisok*.

A *katholikus név, az egyetemes keresztyén egyház köztulajdona*. Ezt nem követelheti magának *kizárólagosan* egyik felekezet, vagy ennek papsága, — tehát a r. katolikus sem. Mindenik és mindenütt e széles világon egy és ugyanazon czélra küldetett s „az Atyának-fiumak-szentléleknek nevébe” kereszttel. A hivatás betöltése? Az Istenország minden e világi munkásának, be lehet és be kell ismernie, amit ez ország, ama legkiválóbb földi munkása Pál — Filip. 3: 13—21 —: Nem állítom, hogy én a célt elértem volna . . . azokra, amelyek elől vannak igyekeznem — a célfelé futok, az Istennek a Krisztus-Jezusban való mennyei hivatala jutalmának elvétele. Ily értelemben legyünk tökéletesek; akik másképen járnak — végők veszedelem; kiknek Istenök az ő hasuk és az ő *dicséretök* *őmagoknak* gyakorlatjukra vagyon. A mennyei polgárok, menyből varják a megtartó Ur-Jézus Krisztust. Ki elváltottatja a mi alázatos testünket a maga dicsőült testéhez, amaz ő hatalmas ereje szerint mely által mindeneket az ő birodalma alá vethet. No hát ez a hatalom, nem földi gyarló teremtménynek adatott, még ha pápának nevezik is . . . ezt magának tartotta fenn a keresztyénség szerzője — az *egyetlen közbenjáró*; s önmagának is megdicsőült állapotában, amikor elvégezve a munkát amivégett boesáttatott, s úgy amint ő elvégezte — visszaszállt a tökéletesség kebelébe. E tökéletesség még nem sajátja Krisztus országa földi munkásainak; ők csak „futnak” s törrik az ösvényt „a célfelé”, amelyre eljutni minden keresztyénnek kitűzött feladata; a mely felé futnia kell, bármely felekezetben is, mely Krisztus elveiben él és azok szerint többekévesbbé helyesen van szervezve; mert egyik sem állíthatja magáról — lelkikevéltség nélkül, hogy elérte volna a tökéletességet, hanem fut affelé azon

regula szerint, amelyről úgy értenek, hogy „Isten megjelentette“ nekik.

Hát bizony e különféle út és mód szerint, amely annyiféle ahány a felekezet, egyiksem mondhatja magáról kizárólag, hogy — *katholikus*; de a cél mindenik előtt — egy; ebben, mindnyájan egy levén, *katholikusok* — a Krisztus *közönséges* egyházának tagjai vagyunk. Akik netalán kiválasztják magokat a keresztyén közösségből s kevélyen, már az „egyedül üdvözítő“ hitbeli ismeret és élet magaslátán gondolják állani: rombolják, vagy szét is törik a *közköteléket*, mely a minden népből és nemzetségből, fajból és nyelvből álló emberiséget egy testvérségbe egyesíti — a *szeretetet*, mely kegyes, hosszútűrő, nagyobb mint a hit; mégse *fuvalkodik fel*, nem irigykedik, nem cselekszik álnokul, éktelenül, hanem mindeneket elfedez, mindeneket reményl, soha el nem fogy“ . . . még akkor sem, „mikor eltöröltetik bennünk a mi *részszertint* *vagy*on, még az *ismeret* és *profétálás* is“ . . . az ilyenek Krisztus lelkének, Pál apostol által kifejezett ítélete szerint — *legkevésbé* *katholikusok*.

Hát csak ne olyan fennyen „Gedeon“ ur! Az, ha önöket, amint magokról hiszik is, „hogy az egyház pol. igaz elveit, hitét, kánonait, tanait minden körülmények közt védelmezik, nem illetheti más, mint a *katholikus elnevezés*“ csak ama *szeretet nélküli fufalkodás*, az a kevély ismeret, melynek a keresztyénség lelkével *nincs közössége*, amely nem Isten által elválasztott, — hanem *önmagát kiválasztott uralom*. Igaz mivolta szerint klerikális . . . több: — *ssakadárság*.

(Vége köv.)

— a — r.

TANÜGY.

Egyházi életünket mélyen érdeklő iskolai dolgok.

(Ajánlva a vezérferfiak figyelmébe.)

(Folyt. és vége.)

Hogy pedig az egyházi adót ne kevesbíthessük, arról a 15 kros nyugdíjjarulékon kívül hathatósan gondoskodik az 1893. évi XXVI. t.-cz. 2. § a, a mely kimondja, hogy: „Az összes elemi népiskolák tanítói 50 ft ötödéves korpótlékban részesülnek, a mely öt ízben válik esedékessé és 250 frtig emelkedhetik.“

Távolról sincs szándékomban vitatni, hogy a munkás nem méltó a maga bérére, sőt inkább elismerem, hogy tanítóink — sorsuk javítását — nehéz s küzdelmes pályájukon méltán megérdemlik; de azt igenis állítom, hogy ezen §. rendelkezése, az iskolák tartásával együtt járó tetemes költségek miatt már is túlterhelt egyházainknak megadta a kegyelemdőfést.

Mert ha az állam azt mondja, hogy ő adja azt a korpótléket a részére is hasznos szolgálatot teljesítő tanítói karnak, ez ellen senkinek kifogása nem lehetne, sőt azt nagy örömmel fogadnók, azonban a korpótlékokat az iskolafentartók kötelesek előállítani s csak ha erre nem képesek, akkor jön segélyükre az állam, — természetesen az egyházak autonom jogainak rovására.

Hogy pedig mely iskolafentartó képes a korpótlékok fizetésére, azt ismét az állam határozza meg saját közegei útján s hasztalan állítjuk mi az ellenkezőt, nagyon félek, hogy a 15 kros járulékok tárgyában tapasztalt méltányossággal találkozunk. Már pedig nem hiszem

hogy volna még a debreczeni ev. ref. egyházmegyében is egyház, — még talán Debreczent sem véve ki — mely a korpótlékoknak 5 évről 5 évre emelkedő terhét, saját léte kockázatása nélkül, megbírná.

Más oldalról, autonomikus jogainkhoz is kötelességünk ragaszkodni, mert ha terhet viselünk, illendő dolog, hogy jogaink is legyenek; s milyenek ma ezen jogok? Bizony aligha nem olyanok, melyekre egy egyszerű falusi presbiter így nyilatkozott: „az állam határoz s nekünk jogunk van a határozatnak engedelmeskedni.“

Mert úgy állunk ma, hogy mindenféle iskolai dolog, egyházi hatóságaink kikerülésével, közigazgatási úton küldetik hozzánk; még csak a járás-orvos is a községi bíróval járja fel — midőn feljárja — az iskolákat, figyelmet sem fordítva az iskolafentartó egyházra s annak lelkészére, a ki pedig az iskolaszék elnöke volna; tanítóinkkal az állam rendelkezik s alig győzik a teméntelen statisztikai adatok kitöltését s valljuk meg őszintén, hogy mindezek után a mi nekünk fenmarad, annak elvesztésén valami nagy keserőségre okunk nem lehet, mert az jórészben csak költségbe kerül.

Mit tegyünk tehát, midőn két út van előttünk: vagy az iskolák fentartása s ez által egyházaink létének veszélyeztetése, vagy az iskolák feladása s ez által egyházainknak talpra állítása?

Megvallom, mindig úgy tekintetem az iskolákat, mint az egyház veteményes kertjeit s fáj lelkem, ha annak egyházunk testétől elszakadására gondolok; s mindamellert most — bár vettessék kő reám — nem habozom kimondani, hogy *iskoláinknak az állam részére átadását, egyházi életünk jól felfogott érdekében, kívánatosnak és szükségesnek tartom*.

Kívánatosnak tartom, mert még most — iskolák nélkül — egyházainkat képesek leszünk megszilárdítani, míg ha tovább várunk s többet-többet áldozunk, féltő, hogy ezen lépésünk is késő lesz; mert bár a jelenlegi vallás- és közokt.-ügyi miniszter úgy nyilatkozott, hogy neki az iskolák államosítása távolról sem célja, azonban a tanügy érdekében újabb hozott törvények egyenesen kényszeríteni látszanak az egyházakat arra, hogy iskoláikat — akarva nem akarva ők ajánlják fel.

Hogy ez így van, erre nézve hadd hivatkozzam még a tanítók nyugdíjaztatására vonatkozó intézkedésre. Az 1893: XXVI. t.-cz. 8. §-a azt mondja, hogy ha a hitfelekezeti iskolatanító az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 141. §-ának harmadik bekezdése értelmében a kántori teendőket is végzi, a *tanítói fizetés megállapításánál a tanítói és kántori járandóságok együttesen fizetésnek veendőek*. És mégis ezen *kántori fizetések* a nyugdíjaztatás alkalmával *figyelembe nem vétetnek*, úgy hogy a mi kántortanítóink, kik kántori szolgálatuk mellett iskoláikat is vezetni kötelesek, kevesebb nyugdíjra tarthatnak igényt, — fizetésükből a kántorálék leszámítván — mint azon tanítók, kiknek csupán a tanítás a kötelezettségük. Mi lehet ebből? Az, hogy a terhesebb s kisebb nyugdíj jogosultsággal járó kántortanítóságra lassanként nem fogunk embert kapni, annyival inkább, mert a kántorsággal legtöbb helyt az orgonistaság is egybe van kötve; s bizony kényelmesebb előny mellett valamit nem tanulni, mint határozott hátránnyal tanulni.

En ugyan nem tudom, hogy miként lehet a kántori fizetés egyszer a tanítói fizetésbe betudandó, máskor ugyanazon fizetésből kizárandó; de azt tudom, hogy ezen intézkedés felekezeti szempontból reánk nézve hátrányos s e bajon az iskolák államosítása mellett nem lenne nehéz segíteni olyformán, hogy vallástanítóink

egszersmind a kántori teendők végzésére is köteleztetnének.

De mintha hallanám az ellenvetést, hogy ha az iskolákat az államnak átadjuk, egzsersmind át kell adni a tanítók javadalmazására szolgáló birtokokat is; hát én ezt tagadom. A mit az állam adott, azt az állam elveheti; de nem veheti el az egyháznak tanítási célokra adott javadalmakat mindaddig, míg az egyház tanítással foglalkozik. Már pedig ki fogja azt állíthatni, hogy az egyház a tanításról lemondott akkor, midőn a *vallás tanításról* gondoskodik; hiszen ha azon kegyes adományozóknak nem a felekezeti nevelés előmozdítása lett volna a céljuk, akkor adományait felekezetenek nem adták volna, de mert annak adták: ebben céljukat nyilván kifejezték, s ezen cél az iskolák államosítása — kivált midőn az épen a felekezet megélhetése s megerősödése végett történik — meg nem változtathatja.

Felmerülhet még azon kérdés is és pedig épen a dolgok kezdetén, hogy hát nyugdíjat honnan adunk vallás tanítóinknak?

Nem tagadom, egy kissé visszás dolognak találom azt, hogy akkor, midőn országos *tanítói* nyugdíjintézet van, e kérdés felvethetéséről eleve gondolkodni kell; mert én azt hiszem, hogy tanító mindaz, a ki tanítással foglalkozik, — néptanító tehát az, a ki népiskolaköteles gyermekeket tanít, ha a tanításra oklevele megvan. S így ha az a néptanító vallást fog tanítani csupán, akkor is néptanító marad, ha csak ki nem mondatik az, hogy a *vallás nem tantárgy*, vagy más szavakkal, hogy arra szükség nincsen; erre pedig gondolni sem lehet s így a mi okleveles vallás tanítóink a felekezetek nagy megadóztatásával létrehozott nyugdíjintézetnek — a dolog természetesen rendje szerint — tagjai lehetnének.

De mert tényleg úgy van, hogy a vallás tanítója vagy tanára — teljesen megérthetetlen okokból — a nyugdíjintézeteknél mellőzve szokott lenni, új alapon felállítandó intézetről kell gondoskodni s olyan megadóztatás mellett, a minőnek most ki vannak tételve egyházaink, nem is volna nehéz az országos felekezeti gyám- és nyugdíjintézet megalkotása. Volt ugyanis az 1886. évi egyetemes névtár adatai szerint az 5 egyházkerületben — a lelkész tanítókat, kántorokat és orgonista-kántorokat nem számítva — 3013 tanítással foglalkozó egyén, a kik után 12 frtjával befizetendő volna évenként 36,156 frt, a mely összeg csak 10 év leforgása alatt igen tekintélyes alapot hozna létre s befizetése egyházainknak a könnyebb viszonyok között nem esnék oly terhére, mint most, megpótolva 15 kros járulékkal és korpótlékokkal; s a nyugdíjaztatást lehetne sokkal méltányosabb alapon eszközölni, mint az országos tanítói nyugdíjintézetnél, hol az idő mellett a fizetés *menyisége* az irányadó; pedig az a fizetés mai viszonyok között nálunk, hol *fokozatos előléptetés nincs*, csupán a véletlen munkája s akárhány tanítónk van, ki kitűnő képzettség s gyakorlati siker mellett 3—400 frtos fizetésen tengődik, míg mások kisebb tehetségek mellett 7—800 frtos jövedelmet húznak.

Mindeneket egybevetve az iskolák államosításából egyházi életünkre csak előnyök származhatnak, mert egyházainkat megerősíthetnők; a tanítóhiánytól, a mely már is fenyeget, rettegnünk nem kellene; a vallás tanításra s felekezeti irány ápolásra kellő gondot fordíthatnánk; s új segédforrásokat nyernénk a felsőbb leánynevelő intézetekről való gondoskodásra; s nem lenne nehéz szegényebb hitsorsosaink segítése, szóval egyházi életünk minden téren megújodnék.

Igaz, hogy elvesztenők iskolai autonómiánkat, de

az a mai megnyírbált állapotban semmikép sem szerez annyi örömet, mint a mennyi gondot okoz az iskolákkal járó temérdek fizetni valóról gondoskodás; de legyen bármiként a dolog, sokkal fontosabbnak kell tartanunk egyházi életünk fejlesztését iskolák nélkül, mint annak tergődését iskolákkal s így maga a szükség látszik kényszeríteni bennünket arra, hogy ne várjuk be a felekezeti iskolák erőszakolt államosítását, hanem ajánljuk fel azokat az államnak magunk.*

Elmondottam ezekben idevonatkozó véleményemet; tudom, sokan vannak, kik velem egy nézetben nincsenek, de abban — azt hiszem — mindnyájan egyetértünk, hogy erősen elérkezett az ideje annak, hogy egyházi életünk javításáról s egyházaink anyagi erejének megszilárdításáról gondoskodjunk; ha ez iskoláink megtartásával elérhető, az sokkal jobb és kívánatosabb, s az erre szolgáló célokat és eszközöket — saját nézetem feladásával — a legnagyobb készséggel magam is elfogadnám.

Vértés.

Szűcs László,
ev. reform. lelkész.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

56. A szkulyai ev. ref. egyház története.

A szkulyai ev. ref. egyház, mely a békés-bánsági egyházmegyében, Temes vármegye déli részén, a dettai járásban, a Berzava patak jobb partján, idegen nemzetiség és vallásfelekezetektől körülveve fekszik; az 1831-ik évben alakult meg, mint a tőle 11, 8 kilométernyire fekvő, akkor még Rittberg, ma Végvárra magyarosított népesebb egyház filiája, Békés, Csanád, Csongrád, Pest, Komárom, Veszprém és Pozsony megyékből, jobbágyokul ideköltözött egyénekből.

A leányegyház feletti felügyeletet végezte Gönczy Zólnay Dániel rittbergi lelkész az 1839-ik évig.

Az alakuláskor egy üresen álló belső jobbágy telket felfogott az egyház s az azon volt épületben helyezte el első tanítóját Arany Pétert s iskoláját a melyben tartattak az első isteni tiszteletek.

Már 1835-ben az akkor 84 fizető házaspárt tevő egyház folyamodott a békés-bánsági egyházmegyéhez, egy lelkész nyervegéséért; de mert nem elegendő épületei, sem a lelkész fizetése alapjául szolgálható földbirtoka nem voltak kérelmével az egyházmegye által elutasította.

Majd 1839. évi márcz. 25-én kelt adománylevelében, az akkori földesasszony Kayzer Francziska, 16 kataszt. hold földet adományozván lelkészi fizetés alapjául az egyháznak nemcsak, hanem az ugyanazon hó 31-ikéről kelt s az egyházmegyéhez beadott kérvényét az egyháznak fiával Kayzer Lajossal is aláírván, az akkori egyhm. gyűlés Szkulya anyasítását is kimondván, lelkész hozására az egyházat felhatalmazta; s mivel ekkorára lelkészlakot is épített, 1839. évi június hóban elhozták, csehországi születésű s a theológiát Debreczenben végzett, a magyar, német és cseh nyelvet értő Lukl Károly első lelkészöket, a ki nevét 1846-ban cs. kir. engedélylyel Nádorra magyarosította. A cseh és német nyelvek birása azért kellett, hogy az e vidéken

* A minden tekintetben figyelemreméltó fejtegetésekhez magunk is készséggel csatlakozunk; de addig, míg más felekezetek iskolákat tartanak fenn, mi sem adhatjuk fel általában a magunkéit. Szerk.

már az időben is nagyszámmal élt hason nyelvű ref. hívek is, lelki gondozásban részesíttessenek.

Az 1846. évi máj. 31-én az új földesasszony báró lo Preszty Józsefné, tanító tartásra 8 kataszter hold földet, majd örökösei 1852-ik évben birtokuk átvétele alkalmával ugyan e czélra ismét 8 kat. hold földet adományoztak.

Az iskola, tanítói és lelkészlak, s imaház az 1855-ik évig egy udvarban levén, ez évben az egyház egy nyolczad telek (öt kat. hold) földet vett, a hozzá tartozó 300 □-öl belső telekkel s azon belső házzal 500 frtért s iskoláját s tanítóját odaköltöztette.

Urasztali szerelvények:

Egy sárga réz, kívül ezüsttel belől arannyal futtatott kehely felirat nélkül, vette az egyház 1838-ban 25 vlt. forton.

Egy fehér vászon abrosz: „a szkulyai ref. ekklezsiához vette, maga költségén Bökönyi Ferencz 1836-ik esztendőben, Hajdu Ferencz kurátorságában kivarrott szélirattal.

Egy kenyér alá használt czin tányér felirat nélkül vették 1838.

Egy fehér gyolcs, szélein körül kivarrott csipkés abrosz „Özvegy Répási Zsuzsánna 1864.“ kivarrott felirattal.

Egy ovál kenyérsztó ezüst tányér. „A szkulyai ref. egyházé 1868.“ vésett körirattal, vették 23 o. é. frtért gyűjtésből.

Egy kerek kised réz tányér, betegekhez használtatik.

Egy kávébarna rojtos pamutkendő. Egy kised lilaszín selyem kendő. Két darab fehér vászon asztalkendő. Egy négyszög rőf fehér viaszos vászon.

(Ez utóbb jegyzett tárgyak szereztetéséről semmi adat.)

Urasztala terítő és keresztelő edény terítő, úgy a keresztelő tálcza és kanna, magukat megneveztetni nem kívánó buzgó hívek ajándéka, úgy a szószéken levő arany rojttal ellátott megyszín bársony terítő is.

Két darab bádóg kanna, egyik N. S., másik H. L. rányomott betűkkel, szereztetéséről nincs adat.

Harang van kettő. Egy kisebb 20 \mathcal{L} . „Gombai Nagy András 1817.“ felirattal, szereztetéséről semmi adat: egy nagyobb 97 bécsi \mathcal{L} . egyik oldalán: „Egartner Ignác öntötte Temesváron 1843.“ a másik oldalán: „a szkulyai ref. sz. ekklesia köznépe öntette a maga költségén 1843.“ felirattal. E harangért fizetett az egyház 201 vez frtot.

Nádor Károly lelkész 19 évi itteni lelkészkedése már az 1858-ik év márcz. havában Debelliácsa — ma Torontál-Vásárhelyi — egyházba költözvén lelkészül, helyére jött ugyanakkor Toth Ferencz volt debelliácsai lelkész s ez itt töltvén 4 évet és 3 hónapot, 1862. évi junius havában, békésmegyei bánfalvi egyházba ment s helyébe jött Kecskeméti Sámuel volt bánfalvi lelkész, a ki idejövetele után az egyház meglehetősen zilált ügyei rendezéséhez fogván, mindjárt czelba vette az egyházi rozzant épületek, imaház, lelkészlak helyett újak építését, s a gyűjtést templom és paplak építésére az 1864. évben megkezdette s részint helybeni gyűjtésből, részint külsősegélyből és könyöradományokból nyolcz év alatt összehozott 3229 frt 62 kr. Ehhez az egyháztagok önmagukat, 2000 frtig megadóztatván, az 1870/1 évben felépítették a 12°/h 6°/széles 4°/magas templomukat, 8°/magas toronnyal, mi készpénz, anyagok, kézi és szekeres szolgálatokkal, 10,000 frtba került; s a gyűjtött pénzből 900 frtot paplak építés czéljára takarékpénztárba

tettek, mely összeg részben az imaháznak lelkészlakká átalakítására s lelkésznek innen 1872. évi nov. havában elköltözése alkalmakor végkielégítésére 200 frt híjján elköltetett.

Alólirott Nagy Bertalan lelkész 1872. évi nov. 18-án foglaltam el itteni hivatalomat. Találtam az egyház ládájában 200 frt készpénzt s 700 frtot meghaladó adósságot. Iskolánk 1873. évi jul. 8-án leégett, ennek felépítése a pesti biztosító intézettől kapott 245 frt kártérítési összeggel 600 frtba került.

Az 1878-ik évben, templomunk ülőszékekkel ellátására 240 frtot költöttünk, ez összeget az egyháztagok aratással keresték.

Az 1889-ik évben templom és iskola zsindey teteje elavulván, mindkettő 323 frt 46 kr. költséggel újból zsindeyezetett.

Az 1890-ik évben az iskolához egy szükséghely készítettett 50 frt költséggel Az 1892-ik évben templom és torony kívül belől kimeszeltetett, került 185 frtba, Ugyanezen évben rozzant paplakát s mellék épületét 1847 frt 38 kr. költséggel újból építette.

1893-ik évben paplak sertésolat újból, az iskola istállóját fedette, költség 114 frt 73 kr.

1895-ik évben, iskoláját, tanító szobáját kipadoltatta, iskolára 4 új belső és külső ablakot készítettett, költség 180 frt.

1896 ban az iskolapadokat részben újította s oda egy asztalt dobogóval készítettett: költség 85 frt 62. kr.

Az 1892-ik évben Sipos Mihály egyháztag egy szószéket készítettett 170 frt költséggel.

Az összes építkezésekből ma 200 frtnyi adósság terheli az egyházat; s hogy a kicsiny alig 300 lelket számláló egyház, a fentebb elősorolt kiadásokat elbirta: azt az utóbbi 24 éven át, egyház részére kegyesen adományozott állam-, közalapí és segélyegyleti segélyeknek köszönheti, mely segélyek 24 év alatt 1700 frtot tettek ki.

Földbirtoka van az egyháznak összesen 50¹⁰⁸⁷/₁₆₀₀ hold, melyből 39¹⁵⁰²/₁₆₀₀ hold a lelkész és tanító használatában van.

Az egyháztagok birtokában van ma 372 kat. hold föld és 68 belső telek. Lélekszám 300—320 közt ingadozik. Az egyház alakulásakor mind a földbirtok, mind a lélekszám jóval több volt.

A szkulyai lelkészseg az utóbbi években körlelkészséggé alakítatván, a környéken szinte közel 300 lélek felett végzi felügyeletét.

Az egyház anyakönyvei vezetése az 1831-ik év január havában kezdetett, s azóta folytonosan vezetetik.

Az anyakönyveken kívül van az egyháznak egy számadási jegyzőkönyve 1837. évtől 1861. év végéig, ez időtől a gondnoki számadások évről-évre külön készültek.

Körleveles jknyvek 1839. évtől maig rendszeren vezetettek.

Presbiteri gyűlésekről jknyv 1862—1872-ig hézagosan, 1872-től maig pontosan vezetettek.

Lelkészek voltak, mint már fentebb előtűntetve volt: 1831—39-ig Gönczy Zolnay Dániel. 1839—1858-ig Lukl, magyarosítva Nádor Károly. 1858—1862-ig Tóth Ferencz. 1862—1872-ig Kecskeméti Sámuel. 1872-től maig Nagy Bertalan.

Tanítók: 1831. Arany Péter. 1833. Kopa István. 1836. Varga János. 1838. Sebestyén Dániel. 1842—1850-ig Nagy István, Bódi Mihály és Szabó István. 1850. Sáhó János. 1851. Sebestyén Dániel. 1852. Fekete János. 1853. Orbán Sándor. 1855. Sebestyén Dániel,

Sarró János. 1860. Nagy József. 1861. Lőrincz Sámuel. 1862. Petres Mihály. 1865. Veress István. 1867. Simonyi Sámuel. 1877-ben Veress István. 1878. Várady Dezső. 1879. Kapitány Zsigmond. 1884. Szűcs Ferencz. 1887. Kutassy Lajos. 1893. Szabó Béla. 1894. Mészáros Ferencz. Gondnokok: 1837. Hajdu Péter. 1839. Csutorás János. 1841-ben Oláh András. 1842-ben Kovács Ferencz. 1843-ban Gyaponyi István. 1844. Ványai János. 1846-ben Bálint István. 1847. Gyaponyi István. 1848. Dezső János. 1849. Dezső Pál. 1850. Ványai János. 1853. Dezső Pál. 1854. Turi Mihály. 1855. Ványai János. 1857. Bálint János. 1858-ban Dózsa János. 1859-ben Bálint János. 1860. Vida Sándor. 1861. Dezső Pál. 1862. Ládá Péter. 1863. Szabó András. 1864. Bálint János. 1867. Szabó András. 1868-ban Bálint János. 1869-ben Szabó András. 1870. Dózsa János. 1871. Bertók Mihály. 1872. Menyhárt Pal. 1874. Fülöp Sándor. 1875. Bálint János. 1876-ban Kőszegi József. 1877. Pál István. 1879. Vári István. 1882. Sipos Mihály. 1885. Dezső Antal. 1886. Kis Mihály. 1888. Sipos Mihály. 1889. Pál István. 1891-ben Kőszegi József. 1892. Bálint Mihály. 1893. Kis János. 1895-ben Kovács Ferencz. 1896-ban Kőszegi József.

Nagy Bertalan,
ev. reform. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése a jövő hét keddjén, október 26-án veendi kezdetét. Egyik legnevezetesebb ténye az egyházkerületi egyházi főjegyzői tisztség betöltésének megállapítása, illetőleg a választás megerősítése leendő. A csak néhány szótöbbséggel megválasztott *Zsigmond Sándor* h.-szoboszlói lelkész és esperesben egyházkerületünk egy ritka buzgóságu, az egyházi közigazgatás terén nagy gyakorlottsággal s nem közönséges hivatottsággal bíró kipróbált munkaeerőt nyer, a kinek működéséhez minden oldalról a legkedvezőbb reményeket fűzhetjük. Épen azért nem tenne jó szolgálatot egyházunk közérdekének az, a ki a lezajlott választási harczot a választás után is folytatni akarván, bizalmatlanságot keltő föltevésekkel vagy épen gyanúsításokkal zavarná meg egyházunk közbékét s akadályozná meg azt, hogy a választás természetesen izgalmai által felzaklatott kedélyek nyugalma helyre álljon. Ilyen törekvésnek annyival kevésbé volna jogosultsága, mert az imponáló párttal kisebbségben maradt *Dicsőfi József*-nek fiatalágánál fogva is, még számos kedvező alkalmat fog nyújthatni a közbizalom arra, hogy kiváló theologiai tudományos képzettségét és szónoki erejét egyházunk közjávára értékesíthesse, a mit magunk részéről is őszintén óhajtunk.

— **Kitüntető megbízás.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Dóczi Imrét*, debreczeni főiskolánk jeles és tudós főgymnasiumi igazgatóját, az Orsz. Közoktatási Tanács tagját az 1883. évi XXX. t.-cz. 46. §-a alapján, mint rendkívüli miniszteri megbízottat a *mezőtúri* és *kisujzállási* főgymnasiumokhoz küldötte ki azzal a megbízással, hogy a nevezett tanintézetekben a klasszikus nyelvek s a görög nyelv helyett választható tárgyak tanítását figyelje meg s tapasztalatairól a miniszternek tegyen jelentést.

— **Dr. Helle Károly**, debreczeni főiskolánk jeles készülségű ifju jogtanára a kolozsvári Ferencz József tudomány-egyetemen egyetemi magántanárrá képesítetett s e képesítést a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyó tudomásul vette s ebben őt megerősítette. Szeretetteljes örömmel kívánunk szerencsét t. kartársunknak e szép sikerhez, a mely főiskolánkra is fényt vet.

— **A berczeli egyház örömnépe.** Szeptember 26-án avatta fel új tornyát a berczeli egyház, a felső szabolcsi református egyházmegye egyik erős vára. A torony, mint a gyülekezet 15—20000 frtot tevő több évtizedes építkezéseinek koronája, Katona György sárospataki nyug. kir. mérnök terve és Tarczal J. építőmester műve, izléses, egyszerű csinos alkotás. Költségeit a hívek nagyrészben önként rakták össze. Ezen alkalommal özv. Bessenyei Lászlóné, a nagy Bessenyeieknek egyik utolsó sarja, 700 frtnál drágább harangot ajándékozott a szép virágzó egyháznak. Az egyháztagnak buzgóságát hirdeti az izléses torony, mert költségeit az ifju, tevékeny lelkész felhívására önként rakták össze. Az ünnepélyen Görömbei Péter esperes, mint Berczel szülőtte, imádkozott mély meghatottsággal és felemelő ihletséggel. Az ünnepi beszédet Andrásy Kálmán buji lelkész tartotta a Babel torony építésének történetét választván alapul. A tőle megszokott mély meggyőződés hangján fejtegetvén, hogy egyedül az olyan alkotás méltó az emberhez, a mely nem hiu dicsvágyból, hanem Isten iránti alázatosságból s a közjó előmozdítása végett történik, mert „a dicsőség Istené, az embereké békesség és jóakarát.” Szerencsésnek tartotta magát mindenki, aki jelen lehetett, a lelkésztársak is, akik hallhatták esperesünk gyönyörű imáját, az ünnepi szónok profétai ihletségű beszédét. Veres János paszabi lelkész hét kisdédet keresztelt az örömnep emlékére, mely után a helybeli lelkész olvasta fel az egyház történetét, melyben minden kő a Gonda Balázs buzgóságát hirdeti a közel multból s a Bessenyei család bőkezűségét bizonyítja a régmult idők óta. Ünnepély után a parokhián társas ebéd volt, ahol áldomás közben, jó magyar szokás szerint, az örvendező szívek lelkesült dikciókban áradoztak.

— **Állami felügyelet középiskoláinknál.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a gymnasiumok meglátogatása és az állami felügyelet gyakorlása céljából a folyó 1897/8. tanévre a debreczeni, hódmező-vásárhelyi, kisujzállási, mezőtúri, hajdu-böszörményi, hajdu-nánási és karczagi gymnasiumokhoz *Géresi Kálmán* debreczeni tanker. főigazgatót, — a mármaros-szigeti és szatmári főgymnasiumokhoz *Szieber Ede* kassai tanker. főigazgatót, — a békésihez pedig *Nátafalussy Kornél* nagyváradai tanker. főigazgatót küldötte ki.

— **Előfizetési felhívás.** A felső-borsodi ev. ref. egyházmegye lelkészi értekezleti közgyűlése nemcsak jutalomra, de kinyomatásra is érdemesnek találta azon munkálatot, melynek megjelenése alkalmával „Előfizetési felhívásra” kérem föl prot. egyházegetemünk lelkészi, tanári és tanítói karát, a s.-lelkészek és hittanhallgatók ifjuságát és mindaznn világi férfainkat, kik léptenyomon kifejezést adnak azon gondolataiknak, hogy „A prot. lelkész feladata a mai megváltozott viszonyok között, az egyházi közigazgatás, de különösen a Cura pastoralis terén” mai naóság lényegesen megváltozott. E magasztos feladatokat tárgyalja ev. alapon ez egyháztársadalmi értekezés — felmutatván Kálmánt a genfi egyház község élén egyházkormányával, lelki gondozásával. — felmutatván a jelen elszomorító képét az egyházi és valláserkölcsi élet hanyatlásának valódi

okaival, hogy a prot lelkész feladatát, munkakörét egész teljességében a maga éltető és fentartó erőivel együtt részletesen tárgyalhassa. Ma napság, az egyházpolitikai törvények életbeléptetése óta, annyi sokat beszélünk, tervezgetünk a prot. lelkész feladatáról, annyira érezzük e kérdés fontosságát édes mindnyájan, hogy talán nem lesz felesleges oly könyvet adni tájékozásul, különösen megvitatás tárgyul a lelkészi kar és ifjabb nemzedék kezébe, mely lehetőleg tömören előadja a feladatok összeségét, hogy vállvetett közreműködéssel újból győzedelmeskedjék a sivár és anyagi világ lelkén az evangéliumi világosság, hogy a protestántizmus győzedelmesen megharcolhassa azon harczot, melynek diadala egyértelmű lesz: anyaszentegyházánk diadalával! Vajha ugy lenne! Ezzel azonban nem áztatom magam! Ez igénytelen dolgozat, evangéliumi alapon állva, feltárja ugyan a sebeket, orvosságot is rendel a betegnek; de kérdés: minő véleménynyel fogadtatik s a más nézetűek nem dobják-e a kárnoztatás követé e munkálatra, mely nem akar semmi egyéb lenni, mint pásztortűz a hideg, őszi éjszakában. Fölkérem azért első sorban nt. esperes urat, hogy egyházmegyéjében méltóztassék e felhívást körlevél alakjában közölni s kérem lelkésztársaimat, szíveskedjenek tömeges és jóakarató pártfogásukkal e mű megjelenését lehetővé tenni. A 6—7 ivre terjedő könyv okt. 25 én jelenik meg. Ára csak 1 korona lesz, hogy lehetőleg minél többen megszerezhessék. Az előfizetési pénzek hozzám Kápolnára (u. p. Sajó-Szentpéter, Borsod-megye) egyházmegyénkint, vagy külön-külön küldendők. A szétküldés legkésőbb 1898. január 1. napjáig fog eszközöltetni utánvétellel. Hódoló tisztelettel maradtam Kápolnán, 1897. okt. 1. *Szuhay Benedek*, ref. lelkész. — 1126. sz./1897. Az itt hirdetett művet, mint a melynek aktuális jelentőségéről és sok tekintetben tanulságos, figyelmenreméltó tartalmáról személyesen is meggyőződtem, jó lélekkel ajánlhatom a t. lelkészi kar s általában hitsorsosaink becses pártfogásába. Atyafiúi szeretettel: Miskolcz, 1897. október 10. *Kun Bertalan*, tiszáninneri ev. ref. püspök.

— **Lelkésztársaimhoz.** „Templomi beszédek imákkal a reformáció emlékűnnepére“ cím alatt egy kis füzetben 3 alkalmi beszédet adtam ki imákkal. A reformáció emlékűnnepének közelgése alkalmából, bátor vagyok e kis művecskére lelkésztársaim figyelmét felhívni. A művet 30 krért portómentesen *azonnal* küldöm. Együttal — tekintettel arra, hogy a jövő évben az 1848. évi márczius 15-iki események 50 éves jubileumát tartjuk országoszerre — felemlítem, hogy egy füzetben már pár évvel ezelőtt márczius 15-iki 4 emlékbeszédet is adtam ki alkalmi imával, a melyeket 20 krért szintén portómentesen szállítom. *Fülöp József* ev. ref. lelkész, Körmeny (Vasmege).

— **Értesítés.** Azon megleghangus a „Szövétnek“-re jó utlevélül szolgáló ajánlatra, melyet *Eröss Lajos* ev. ref. lelkész ur tollából a „Debreczeni Protestáns Lap“ f. évi október 9-iki (41-ik) száma közölt, a nagytiszteletű lelkész urak tájékozása végett ezennel közzé teszem, hogy a „Szövétnek“ című vállalat néplapból *mutatvány képen bárkinek annyi példányt küldök ingyen és térmentve szétosztás végett, amennyire csak szükségé van.* Szíveskedjenek tehát a lapot terjeszteni szándékozó nagy tisz. életű lelkész és t. tanító urak eziránt levelező lapon hozzám fordulni. Kiváló tisztelettel, *Hornyánszky Viktor.*

TARTALOM-JEGYZEK: A lelképásztori gond régi kipróbált eszközeiről. Gergely Károly. — A theologiai akadémiák egyesítéséről. M. F. — Klerikális-e vagy katolikus? — a — r. — Tanügy: Egyházi életünket mélyen érdeklő iskolai dolgok. Szücs László. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 56. A szkulyai ev. ref. egyház története. — Különfélék.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.

Pályázat tanári állásra.

A *Hódmező-Vásárhelyi* állami segélyben részesülő ev. reform. főgymnasiumban egy *ó-classica-philologiai* rendes tanári állásra pályázat hirdettetik. E tanszék betöltése a fenntartó egyház előjáróságának kijelölése alapján a nmélt. vallás és közoktatásügyi miniszteriumot illeti.

Megjegyezzük, hogy a megválasztott tanár főntebb megjelölt tanszaka: a latin és görög nyelv és irodalom tanítása mellett szükség esetében a tanszakával rokon más tantárgyak tanítására is köteles vállalkozni. Heti tanóráinak száma 20-ig emelkedhetik.

A rendes tanári szék javadalmazása 1200 frt. törzsfizetés, 250 frt lakbér és öt izben emelkedhető ötödéves pótlék, évnegyedi részletekben előre kiszolgáltatva. Megjegyezzük, hogy főgymnasiumunkban a lakbér és ötödéves pótlék illetéken felül van négy 1400 frt és szintén négy 1600 frt törzsfizetéssel díjazott tanári állás, a melyre az előléptetés az állammal kötött szerződés értelmében történik.

A rendes tanár állásában egy évi próbaidő után állandósíttatik. A megválasztott rendes tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek a törvény értelmében jogos és kötelezett tagja.

Ha azonban e tanszékre oklevéllel nem bíró helyettes tanár alkalmaztatik, egy, esetleg két évre helyettes tanár választatik. Ennek évi díjazása 900 frt évnegyedi részletekben előre kiszolgáltatva.

Ugy a rendes, mint a helyettes tanári állásra csupán ev. ref. vallású egyén választatik. A pályázók életkorukra, vallásukra, végzett tanulmányaikra, képesítésükre, egészségi állapotukra, eddigi szolgálataikra és hadi kötelezettségi viszonyaikra vonatkozó okleveleiket és igazolványaikat a *f. é. november 6-ig* bezárólag alólírotthoz küldjék be. A megválasztott tanár hivatalát kineveztetése után azonnal és pedig a rendes tanár szaktárgya köréből választott, később tartandó székfoglaló értekezéssel köteles elfoglalni.

Hódmező-Vásárhelyen, 1897. okt. 11.

Szeremlei Sámuel,

a fentartó egyház lelkész-elnöke.